

Zbigniew Waldemar Okoń

Profesor Wincenty Okoń

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 1, 153-156

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROFESOR WINCENTY OKOŃ

ZBIGNIEW WALDEMAR OKOŃ

Wincenty Okoń urodził się 22 stycznia 1914 r. we wsi Chojeniec, w powiecie chełmskim. Od 1916 r. wraz z rodzicami Pawłem Okoniem i Anną z domu Mojską mieszkał w Chojeńcu i Majdanie Zahorodyńskim (pow. chełmski). Uczęszczał do czteroklasowej szkoły powszechnej w Majdanie Zahorodyńskim, następnie do siedmioklasowej w Siedliszczu.

W latach 1929-1934 był uczniem Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Chełmie. Jego nauczycielem był Kazimierz Andrzej Jaworski (1887-1973), jeden z najwybitniejszych pisarzy Lubelszczyzny, założyciel (1933 r. Chełm) słynnego miesięcznika literackiego „Kamena”, patronującego literackiej młodzieży tego miasta. Ówczesna prasa literacka pisała, że *prowinjonalny Chełm stał się poetycką stolicą Polski*. Kazimierz Andrzej Jaworski był opiekunem Grupy Literackiej „Pryzmaty”, działającej przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w latach 1934-1936. Grupę tę, i skupionych wokół Kazimierza Andrzeja Jaworskiego młodych pisarzy z Chełma, Kazimierz Czernik nazwał *podchorążówką poetów*, a Józef Czechowicz *chełmską ferajną literacką*. Należał do niej m.in. Waław Iwaniuk (1912-2001), później jeden z najwybitniejszych, polskich pisarzy emigracyjnych. Współpracował z nią Wincenty Okoń, który jako uczeń: współredagował – wydawany przez młodzież szkolną kwartalnik „Spójnia”; występował w teatrze szkolnym; pisał wiersze i artykuły; prowadził chór rewelersów oraz (jako harcmistrz) drużynę harcerską nr 2 im. Józefa Piłsudskiego przy Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie. Był też redaktorem jednodniówki *W kręgu Dwójki* poświęconej tej drużynie.

Waław Iwaniuk i Wincenty Okoń zaprzyjaźnili się jeszcze w szkole powszechnej w Siedliszczu, uczyli się też w tej samej klasie w seminarium nauczycielskim. Przyjaźń ta trwał przez całe ich życie. Kiedy w 1960 r. Wincenty Okoń przebywał w USA na zaproszenie Fundacji Forda, Waław Iwaniuk przyleciał samolotem do Nowego Yorku z Kanady na spotkanie z przyjacielem. Widzieli się jeszcze dwukrotnie – w domu Wincentego Okonia przy ul. Senatorskiej w Warszawie – podczas pobytu Waława Iwaniuka w Polsce w 1967 i 1991 r.

W latach sześćdziesiątych XX wieku Wincenty Okoń parokrotnie odwiedzał Chełm, utrzymując stałe kontakty z kuzynem, pisarzem i organizatorem powojennego życia literackiego Chełma, Longinem Janem Okoniem. Był uczestnikiem trzech Zjazdów Twórców Ziemi Chełmskiej, odbywających się w Chełmie w 1961, 1966 i 1969 r.

W czasie okupacji niemieckiej Wincenty Okoń był studentem tajnego nauczania Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Wykładali tam m.in. Andrzej Bolewski i Marian Odrzywolski.

Po wojnie kontynuował studia w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi. W 1946 r. zdał egzamin magisterski. W 1948 r. uzyskał stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Warszawskim, w 1955 r. – profesora nadzwyczajnego, w 1966 r. – profesora zwyczajnego.

W 1935 r. odbył roczną służbę wojskową w Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy w Łucku w stopniu sierżanta podchorążego rezerwy. Po powrocie z wojska – bezrobotny. Od 1937 r. był nauczycielem na tzw. „lotnym kontrakcie”: przez okres pięciu miesięcy zastępował nauczycieli we wsi Noworąbłów, w dwóch szkołach w Puławach i w szkole w Zalesiu (pow. rycki). Od 1 września 1937 r. do 31 sierpnia 1939 r. pracował jako nauczyciel w siedmioklasowej szkole powszechnej we wsi Czechy-Trąbki (pow. garwoliński).

Po wybuchu II wojny światowej w 1939 r. jako podporucznik rezerwy w Samodzielnej Kompanii Karabinów Maszynowych 15 pułku piechoty w Dęblinie był dowódcą obrony prawego brzegu Wisły na południe od Dębina. Uczestniczył w bitwie (17 września 1939 r.) pod Surchowem (pow. krasnostawski) oraz jako żołnierz 27 Dywizji Piechoty w trzydniowej potyczce we wsi Cześniaki w okolicach Zamościa. 26 września 1939 r. został zdemobilizowany, od października 1939 r. ponownie uczył w szkole we wsi Czechy-Trąbki.

W czasie okupacji jako oficer Armii Krajowej uczestniczył m.in. w walkach partyzanckich pod Węgrowem. W latach 1939 – 1943 był nauczycielem tajnego nauczania, m.in. organizatorem konspiracyjnego liceum pedagogicznego (z tzw. małą maturą) oraz Kursu Ogólnokształcącego z inspiracji Tajnej Organizacji Nauczycielskiej. Od 1943 r., po aresztowaniu jednego z uczniów (Andrzeja Demineta,) uczestniczących w tajnych kompletach w domu W. Okonia, ukrywał się pod nazwiskiem Roman Okorski w powiatach garwolińskim i węgrowskim.

Był założycielem w 1940 r. w Czechach-Trąbkach chóru mieszanego „Lutnia”, występującego m.in. z trio rodziny Wiłkomirskich: Kazimierzem, Marią i Wandą (późniejszą wybitną skrzypaczką polską).

Jesienią 1944 r. wcielony został do samodzielnego Batalionu Morskiego Ludowego Wojska Polskiego w Lublinie, Włocławku i Gdańsku-Nowym Porcie. Był dowódcą kompanii. W 1945 r. otrzymał stopień porucznika, w 1946 r. kapitana marynarki. Ze służby w marynarce wojennej zrezygnował na własną prośbę.

Od września 1946 r. pracował jako starszy asystent w Katedrze Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Łódzkiego. Po decyzji Komisji do Spraw Odbudowy Nauki Pol-

skiej, uniemożliwiającej mu pracę na Uniwersytecie Łódzkim, w latach 1949 – 1955 był adiunktem na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego, od 1955 r. profesorem Uniwersytetu Warszawskiego (1958-1960 dziekan, przez kilkanaście lat – przewodniczący Rady Wydziału, 1958-1984 kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej).

Od 1984 r. jest na emeryturze.

W okresie letnim przebywa w domu w Komornicy pod Warszawą, gdzie wraz z żoną prof. Barbarą Wilgocką-Okoń przyjmują gości, znajomych i przyjaciół z kraju i zagranicy i gdzie odwiedzają go córka z mężem, wnuki oraz rodzina.

Oprócz działalności dydaktyczno-naukowej na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1950-1961 współpracował z Państwowym Ośrodkiem Oświatowym Prac Programowych i Badań Pedagogicznych (od 1952 r. Instytutem Pedagogicznym, od 1972 r. Instytutem Badań Pedagogicznych: w latach 1961-1974 był dyrektorem tej placówki), Polskim Stowarzyszeniem Nauczycieli Twórczych. Był członkiem Prezydium Komitetu Ekspertów do Opracowania Raportu o Stanie Oświaty (1971-1973). Związku Nauczycielstwa Polskiego (1947 – 1981 członkiem Prezydium Zarządu Głównego i przewodniczącym Komisji Eksperymentów), Towarzystwa Wiedzy Powszechniej (1974 – 1981 wiceprezesem Zarządu Głównego).

W latach 1973-1984 był redaktorem naczelnym „Kwartalnika Pedagogicznego”. Od 2003 r. honorowym redaktorem czasopisma „The Educational Review”.

Prowadził wykłady w Instytucie Pedagogicznym ZNP, Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie (przez kilka lat był kierownikiem Katedry Pedagogiki tej uczelni). Od 1973 r. należał do Polskiej Akademii Nauk: członek korespondent (1973), członek rzeczywisty (1983 -), przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (1974-1984).

W 1980 r. otrzymał tytuł doktora honoris causa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, w 1966 r. Uniwersytetu Technicznego w Brunshwiku w Niemczech, w 2006 r. Uniwersytetu Śląskiego.

W latach 1953-1988 odbył 80 naukowo-badawczych wyjazdów zagranicznych (samodzielnych lub wspólnych z innymi naukowcami). Ważniejsze z nich to: Kongres Pedagogiczny w Lipsku (1956); jako stypendysta UNESCO do Szwajcarii, Austrii, Niemiec Zachodnich i Francji (1957); do Akademii Nauk Pedagogicznych w Moskwie i Naukowo-Badawczego Instytutu Pedagogiki w Leningradzie (1957); sześciomiesięczny pobyt w USA, Anglii i Francji (jako stypendysta Fundacji Forda-1960); wielokrotnie do Sztokholmu w związku z tworzeniem przez specjalistów z dwudziestu krajów International Association for Evaluation of Educational Achievement (IEA) oraz w sprawie badań prowadzonych przez International Society for Group Activity in Education (przez kilka lat przewodniczący tego Towarzystwa, od 1985 r. honorowy przewodniczący); jako ekspert UNESCO na konferencje naukowe do Hamburga i Paryża: do Bangkoku w celu współopracowania programu innowacji pedagogicznych w krajach południowej Azji i Japonii; na zlecenie UNESCO w celu dokonania analizy działalności Bureau African des Sciences de l' Education w Kisangani; wielokrotnie do Międzynarodowego Biura Wychowania w Genewie

w celu zbiorowego opracowania serii 1980, publikacji *Experiments and Innovations in Education*; cykl wykładów w Japonii (1968); półroczny pobyt w Heidelbergu (wykłady i seminaria w wymiarze 8 godzin tygodniowo w roku akademickim 1981/1982).

Jest autorem ponad 400 publikacji, w tym 90 w językach obcych (m.in. angielskim, bułgarskim, czeskim, japońskim, francuskim, litewskim, niemieckim, rosyjskim, rumuńskim, serbskim, węgierskim) oraz kilkuset opinii, ekspertyz i opracowań.

Otrzymał m.in.: nagrody resortowe I stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki (1977, 1984), Krzyże: Komandorski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Order Sztandaru Pracy II klasy, Medal Komisji Edukacji Narodowej, tytuł Zasłużonego Nauczyciela.

Wydał m.in. *Proces nauczania* (w Polsce: 1954, 1956, 1958, 1961, 1965, 1966; w Berlinie (1957) – przekład na język niemiecki; w Tokio (1959) – przekład na język japoński; w Moskwie (1972) – przekład na język rosyjski), *Osobowość nauczyciela* (1962), *U podstaw problemowego uczenia się* (1964, 1965), *O postępie pedagogicznym* (1970), *Nauczanie problemowe we współczesnej szkole* (1975), *Podstawy wykształcenia ogólnego* (1967, 1969, 1976, 1987), *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej* (1987, 1996), *Szkoła współczesna. Przemiany i tendencje rozwojowe* (1979), *Zabawa a rzeczywistość* (1987, 1995), *Kształcenie nauczycieli w Polsce – stan i kierunki przebudowy* (1988), *Słownik pedagogiczny* (1975, 1981, 1987, 1992), *Nowy Słownik pedagogiczny* (1998), *Wszystko o wychowaniu* (1999), *Wizerunki sławnych pedagogów polskich* (2000).

BIBLIOGRAFIA:

- Juszczak S., (red.), *Wincenty Okoń Doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2006.
- Lewowicki T., *Profesor Wincenty Okoń*, w: Lewowicki T. (red.), *W kręgu teorii i praktyki kształcenia wielostronnego*, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1994.
- Okoń W., *Samo życie osiemdziesięciolatka z autobiografią naukową*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.
- Respondek M., *Życie i twórczość naukowa Profesora Wincentego Okonia*, niepublikowana praca magisterska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Pedagogiki, Katowice 2008.
- Okoń L. J., *Trzech wielkich z Siedliszca*, w: „Egeria”. Pismo literacko-artystyczne, 2007 nr 1(9), s. 16-17.